

cea? Poslanec Michael Choyce živi leta in leta ob njej, pa je ne vidi, ves še plen asociativnih kompleksov, ki v njih sredi stoji prikazen Hyacinthe Wake. Drugi pa odkrijejo v Fanny novo inkarnacijo skrivnostne podobe. Nekaj srebrnega izseva ta mlada žena, ki se niti ne zaveda svoje vsiljene ji vloge. Videti je mirnodušna in brezbrizna, pa nenadoma zažari ko svetloba. »Vse njeno vedenje je spravljaló človeka v zadrego.« Premirna se zdi, prehladna. O sebi vzklikne nekoč: »Bojim se, da sem brez morale, brez vesti.« Ali venomer išče, da bi se približala Michaelu, ki ne najde v njej odseva umrle Hyacinthe. Fanny se zave, da je njen zakon mrtev. Iz trpkega spoznanja se vsa predruža. Kakor magnet privlačuje vso okolico. Prepozno se zave Michael svoje žene. Zaman kliče po njej, ona je zanj izgubljena. Vsak hip stoji ta »najlepša in najzanimivejša žena« ob brezdnú požarov in razvratov, ki bi v njih utegnila »poblastniti od ljubezni.« Ob zdravniku F. Greenu se ji razvname davno tleči požar. Odrgrati se hoče od moža, ki živi nekje v Franciji na fronti, zapustiti hoče dom, otroke in prošlost, da bi vsa zaživela v »vstajenju mesa«. Ali mrtvi posegajo v življenje: podoba Daphne Adeane. In vse ostane samo »epska tragedija«. Večno samotni in osamljeni, se na križiščih razhajajo: pisatelj Dettrick, Green, G. Aytton. V silni duševni krizi, ki jo preživi Fanny, ona, ki je trdila o sebi, da je »brez vesti«, se zateče k duhovniku, kateremu se izpove, da bi sprosilá rešitve. Tuje poslušá glas o večnih, nenapisanih božjih zakonih žrtve in odpovedi. Tudi tu pokaže svojo iznajdljivost in bistrost. V besedah je hitra kot v dvoboju. Mar je tudi to samo sport? Na dnu vsega je zanj umiranje prividov. In s povratkom moža, ki se vrne iz vojaške bolnice kakor od mrtvih, se tudi ona — žrtvujoč sebe — vrne v red meščanskega življenja. Z izredno sugestivnostjo zna Baring oblikovati prepletanja tako neprijemljivih dejanj in nehanj, ki drse mimo nas z rahlostjo sanjskih peroti, o katerih pa se ne moremo ubraniti vtisa, da so artistična. Ves ta svet, kakor je resničen v svojih izrazih in pojavih, je odmev umirajoče dobe. Analiza dejanja in nehanja razreda, ki je danes samo še okamenina, ne more kljub pisateljevi mojstrski oblikovalnosti vzbuditi vročega zanimanja, pa prav tako tudi delo samo ne odpira

nikakih novih pogledov na življenje in je samo lepo in prijetno čtivo kljub oduševljenim ocenam, s katerimi so nekateri — n. pr. francoski kritiki — pozdravili ta roman.

V Lebnovem prevodu so me osupnile nekatere pogrške kakor: stalna raba »nek« namesto »neki«, stavki kakor »Sybil, ki je bila poročila nekega...«, »obstojal je« (nam. obstajal), »Raphael Lucova pesem«, »bogat na znanju« in podobno. I. Spinčič je dal knjigi zelo okusno opremo.

Miran Jarc

Človečanstvo. Moderne poljske proletarske novele. Poslovenil Tine Debeljak. Ljubljana 1931. Krekova knjižnica. Izdala in založila Delavska založba. Natisnila »Slovenija«. (Reymont, Nekega dne, Bolnik pred hišo; Goetel, Človečanstvo, Ciprijan Čiž; Kaden-Bandrowski — Fr. Vodnik, Raznašalka časopisov, Morcinek, Vera.)

Vse prav, lepo in popolnoma v programu društva, kateremu naj knjiga služi! Zbirki, ki naj tudi slovstveno nekaj pomeni, je pa treba nekoliko več ambicije. »Človečanstvo«, kot je zdaj, učinkuje le kot hudó fragmentirana antologija skopo in slučajno izbranega, v taki meri, da je uvodna prevajalčeva beseda iluzorična, ker ne dokaže z gradivom, kar je reklamno široko razglasila, in ne more prepričati, ker je slovenski prevod površen. Primeri! Udal, zanešenost, predpomlad, živalica, prepaden glas, marčevi dnevi, gosto (?) kašljanje, čuvstvo, ki mu je motalo srce, eksplozija kotla je poparila oči, čevlji so bili v zelo slabem stanju, glas je zavpil, vendarle dosežeta vlaga in hlad telo, od poželjivega (?) napora, zračni pritisk je vrgel ljudi... in jih pritisnil drug k drugemu, i. p., i. p.

Kaj je torej? Ali že izvirnik nima cvetu, da je prevod tako strašno brez vsakega vonja?

Dr. I. P.

Joseph Conrad: Senčna črta. Tiskovna zadruga, 1931. Sodobni roman III. Poslovenil Oton Župančič. Oprema J. Omenhen. Strani 154.

Dvakrat, trikrat omenja Conrad senčno črto v življenju slehernega človeka. Na primer: »Tako hodiš svojo pot... dokler ne

uzreš naravnost pred seboj senčne črte, ki te opozarja, da moraš tudi deželo svoje rane mladosti ostaviti za seboj.« In: »Tedad sem zapazil široko senco na obzorju, ki je čisto pogasila nižje zvezde... bila je kakor grozeče znamenje...« In ko je za njim že daleč, daleč usodna senčna črta, se mu izvije vzdih: »Čutim se starega...«

Senčna črta ni samo okvir, tudi simbol je, še več: notranja vsebina, ki napaja s svojo skrivnostjo kot usoda fabulo te zgodbe z morja. Preprosta, premočrtna zgodba avtobiografskega značaja: mlad mornar nenadoma odpove službo na ladji in se izkrcava v iztočni luki, kjer prav tako nenadoma, pa po zavitih okolnostih, v katerih nam avtor predoči nekaj izvrstno orisanih tipov iz mornarskega sveta, vstopi kot kapitan na drugo ladjo, ki ji je prejšnji poveljnik, star »morski pes«, žalostno umrl. Mlad, neizkušen, naj zdaj prvič poveljuje na jadrnici, kjer se moštva loteva nevarna mrzlica. Prvi krmar, Mr. Burns, je tako nevarno obolel, da se ni mogoče več nanj zanesti. Vrhutega vlada jo tako neugodne vremenske nepravilike, da skoro ni upanja, da bi mogla jadrnica doseči svoj cilj. Dnevi in dnevi minevajo polzeče, nemo, v brezvetrju. Moštvo vedno bolj peša. Polblazni bolni krmar neprestano straši z bajko o zlem mrtvem kapitanu, ki da se je zarotil na maščevanje. Nepravilike se večajo in večajo. Slednjič sta pri zdravju samo še mladi poveljnik in kuhar Ransome, ki z brezprimerno hrabrostjo vzdržujeta red. Ohlapna negibna jadra, slepa tišina, brezvoljnost in pričakovanje pogina so stalni spremljevalci na tihem obupajočih mornarjev. Iluzije umirajo, gre še samo za rešitev, gre še samo za to, da bi bilo konec tega križarjenja brez cilja. Pokaže se senčna črta. Pripravlja se vihar. Znoči se. Veter udari. Prvič po dveh tednih okamenelosti in brezupne borbe med »burjo jaza in ostro logiko naravnih sil«. »V absolutni noči« pobjaznega plesa nevihte, ki zahteva od slehernika razvitja vseh sil, se vendarle zgodi čudo: jadrnica se požene preko nevarne črte tišine in slednjič doseže pristan. Po tem viharju je mladi kapitan doživel prestop na drugo stran senčne črte — ločilnice, poslovil se je od mladosti in se ozrelil v možatosti naporov, požrtvovalnosti in zvestega dela.

Nekaj čudno svojstvenega diha iz Conradovega dela — prelivanje resničnega in

sanjskega sveta, pa tako tesno, da ju ne ločiš več. Za vsako telesno obliko se odpira neko netvarno obzorje in vse duhovno se razodeva v zemskem. Pa tipanje, prav detektivsko prežanje na vsako kretnjo, na vsako besedo: »...Vso tirado je poslušal s posebnim, pozornim izrazom, kakor da skuša zaslediti nekje v nji krivo noto...« — tudi to je značilno za avtorja, ki si je s svojimi romani in povestmi zagotovil sloves enega prvih sodobnih angleških pisateljev, čeprav je po rodu Poljak — J. Konrad Korzeniowski, zgodnji prostovoljni izseljenec. Včasih se ob njem spomniš celo Rusov, celo Dostojevskega, do katerega je sicer gojil neko posebno mržnjo. Iz množice del, ki jih je zapustil leta 1924 umrli pisatelj, naj omenim samo važnejša: Tajni agent, Konec pesmi, Mladost, Lord Jim, Srce teme, Nostromo, Zmaga, Tajfun, Igra naključja, Niger ob Narcisu, ki vsa — kakor tudi naša slovenitev — pričajo o docela svojstvenem oblikovavcu, v katerem sta se čudežno združila mož in umetnik. Iz celotnega Conradovega dela veje razočaranje nad življenjem. Conradova osebnost izdaja mrkega, težkega duha, ki se venomer protivi, ki z nezaupanjem in sumnjo sprejema življenje na videz venomer borben, v srcu pa vedno v nastroju, ki mu celo narekuje zapiske kakor v romanu Rešitev: »...predati se smrtonosnemu elementu, biti venomer in venomer na begu za sanjami, večno iskati sanj, večno do konca.« V brezčasju se odigravajo njegovi romani, povesti, dogodivščine, v katerikoli stoletje bi jih lahko postavil, v katerikoli prostor, to kljub navideznemu realizmu, ki daje njegovim osebam močno plastiko. Ta plastika je samo sredstvo, s katerim mu je še bolj omogočeno razčleniti dušno življenje človekovo. Tako se v drugem oziru v Conradu družita fiziolog in predhodnik psihoanalitične metode.

Nagon po uničenju sebe v silnem zaživetju v celoti vihari vse te ljudi, ki beže iz »duševne dremote in preteče praznote« pod »navdihom — učinkom tiste sile nekje v našem življenju, ki ga kreta v to ali ono smer.«

Prav tako sluti avtor sam v Senčni črti: v »sómračni pokrajini med mladostjo in godnostjo sluti nekako »višjo moč« določbe in se ne ustraši, da bi njegova izravnovanost vzbujala sum o njegovi blaznosti (»sicer pa so po mojem vsi ljudje na svetu nekoliko

blazni...«), hrepeneč po najvišji izmirjenosti, ko bo »vzvišen vpričo vseh vetrov in vseh móri, sredi brezmejnosti, ki ne sprejema vtiskov, ne hrani spominov in ne vodi računov o človeških življenjih.« V najsilnejšem doživetju viharja se zave čudežnega prerodenja v sebi — »vse moje življenje pred tem usodno važnim dnem se mi zdi neskončno odmaknjeno... nekaj onstran neke sence...«

Conrad je pisatelj in mornar. Mornar: služba na ladji mu je vzvišen poklic, ladja ljubljeno bitje. »Ladja! Moja ladja!« vzklika »Izročena mi v oblast in skrb bolj neomejeno nego karkoli na svetu; nekaj za odgovornost in vdanost. Tam me je čakala, zakleta, nezmožna, geniti se, živeti, priti v svet, dokler ne pridem jaz — kakor začarana kraljična... bila sva neločljivo združena... da bova skupaj plavala ali skupaj utonila! Nestrpno hrepeneča strastna ljubezen... me je prešinila s takim občutkom življenjske napetosti, kakršne nisem čutil nikdar prej ne slej. Razodelo se mi je, da sem bil mornar, v sreči, v mislih, in dejal bi, s telesom — mož, ki živi izključno za morje in ladje...«

Kakor narcis opazuje samega sebe v razmerju do okolice, vjame se pri najdrobnejši misli. Zato je včasih njegovo pripovedovanje počasnjeno in prekinjeno z asocijativnimi domisleki kakor pri Proustu. Sredi besnenja hude ure, ko je ves navidez v borbi z elementi, se zasleduje do tiste stopnje hladne objektivnosti, da je že preko občutkov bolesti.

Prav zato veje poseben čar iz Conradove proze, ki se nam je v mojstrovini župančičevega prevoda zdaj tako približala, da jo v tej slovenitvi smemo uvrstiti med tista dela, ki niso za nas samo trenutnega pomena.

Miran Jarc

Gustave Flaubert: Salambô. Poslovenil Anton Debeljak. Tiskovna zadruga v Ljubljani, 1931. Oprema: Ing. arh. Dom. Serajnik. Delniška tiskarna v Ljubljani. (Zbirka mojstrov 2.) Strani 359.

Anton Debeljak je že od Costerja doli znan kot ambiciozno vesten in filološko točen prevajalec izrednih francoskih književnih umetnin. Ves mojster, kar je za zdaj pri nas še vedno edini župančič, Debeljak ni. Pa je prav gotovo prvi za njim,

recimo, v družbi še nekaterih redkih, ki zaslužijo priznanje in omembo še prav posebno v povodnjih in prevodnega slovstva poplavalah zadnjih let, v družbi, recimo, klasičnega filologa Sovreta in rodoljuba, prijatelja mi izza meje Ivana Rejca (Bertrand, Sanguis martyrurum, 1925). — Ni plodovit, ker izbira to, kar je izrazno najbolj samoraslo in tolmači takó, da bi po slovensko povedal kar najbolj polno. V tem drugem oziru daje že kar preveč. Iz slovarja zapravljivo razsipno zajeti neobičajni in književno mrtvi sinonimi, lokalizmi, arhaizmi in celo idiotizmi so pač spričevalo pridnega studija in širokega besednega obzorja, v nekih mejah dovoljena ali celo potrebna izrazna snov. V prevodu, recimo, tedaj, kadar so nujni kot točen odtenek za izraz, ki je že v tujem nenavaden, folkloren, eksotičen. Prav gotovo pa niso na mestu, kadar so le nekaka avtorska ničemurnost in delajo besedilo našemu povprečno književnemu bralcu težko užitno ali kar celo neumljivo. To so hibe in vrline tudi Debeljakovega Flaubert-ja, ki ga je prevajalec opremil z dobrim književno-slovstvenim uvodom in tolmačem, spominjajočim me na podobnega v nemški izdaji (Reclam). Naj bo torej »Salambô« — knjiga je katoličanu z indeksom prepovedana! — vsaj pozdaj v slovenski besedi nekaterim našim pisateljem »zgodovinskih« romanov kažipot, kako je treba umetniško obujati preteklost. Vsaj pozdaj, ob enajstih, ko pred desetimi leti, bogve kako, ni mogla iziti in je ta stvar v toliko in vsaj meni čudo božje, kako neki more to biti pri nas tako, da jezikovne in umetniške mojstrovine še nad Horaca in njegov »novum prematur« čakajo, dočim početniki svoje prevode, nepregledane, nedognane, še kar mokre v stroj mašijo in bodo mašili.

Dr. I. P.

Shakespeare: Komediya zmešnjav. Prevel Oton župančič. Založila Tiskovna Zadruga, natisnila Delniška tiskarna v Ljubljani, 1930.

»Komediya zmešnjav« (The Comedy of Errors) spada med mladostna Shakespearjeva dela, o čigar avtentičnosti si kritiki že dokaj zgodaj niso bili edini. Steevens, eden starejših in najboljših komentatorjev, je mnenja, da sta ga dva različna pisatelja sestavila. Pravi nadalje, da »najdemo v tej kome-